

PRACOVNÍ A PODNIKOVÉ DRÁHY PRACOVNÍKŮ DÉLNICKÝCH PROFESÍ A TECHNICKO-HOSPODÁŘSKÝCH PRACOVNÍKŮ PŘI SLUČOVÁNÍ ZEMĚDĚLSKÝCH PODNIKŮ

A. PŘIKRYLOVÁ, V. CHARITONOVÁ

ÚSTAV VĚDECKOTECHNICKÝCH INFORMACÍ
Slezská 7
120 56 PRAHA 2

PŘIKRYLOVÁ A., CHARITONOVÁ V. (Economic Research Institute for Agriculture and Food, Praha). *Working Careers and Careers within Enterprises of the Workers of Manual Professions and Technical-Economic Workers at the Merging of Agricultural Enterprises*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. zeměd. 12 (1) : 53-62, 1976.

A designed selection of workers of manual professions (MP) and of technical-economic workers (TEW) to study and analyze their working careers was performed in eight agricultural enterprises. Both MP and TEW began their working careers mostly in agriculture, many times they had been private farmers. The careers of TEW were longer including a greater number of posts. In socialist agriculture, the careers of TEW were mostly of an advancing trend: they began as intermediate executives, their working careers are often multi-professional. Workers in manual professions began, in socialist agriculture, in those professions in which they work nowadays, their working career being mono-professional. After the structural changes resulting from cooperation and integration processes were called into existence, nearly half the technical-economic workers have changed their labor scheme and started to work in principal cooperative operations; labor schemes of the others have become wider or narrower, the workers have been subjected to organization advancements or comedowns. The workers of manual professions have not been submitted to any changes as to their professions, they have been working in the same operations. The over-all course of working careers is connected with the development of socialist agricultural enterprises, and it represents the structural changes resulting from cooperation and integration processes in agricultural production. The results obtained from the study of working careers can be made use of at the planned management of social processes in agriculture, at the improvement of working conditions in agriculture, and at the doing away with the differences of professional categories; finally, at the regulation of the development of social groups in agriculture on the basis of social planning and management.

Důležitou součástí socialistických přeměn v zemědělství bylo postupné vytváření profesní struktury; s přechodem od univerzální „rolnické činnosti“ ke specializovaným profesím se změnil charakter zemědělské práce, postavení nositelů této práce, jejich profesní a sociální role. Součástí mobilní problematiky, která sleduje pohyby jednotlivců a pracovních skupin v profesní a sociální struktuře zemědělství je sledování pracovních drah. Pracovní dráha pracovníků dělnických profesí (dále DP) i technicko-hospodářských pracovníků (dále THP) měla rozdílný průběh v souvislosti se sociální minulostí, s okolnostmi vstupu do prvního zaměstnání, se začátkem práce v zemědělství, s postupnou konsolidací socialistických zemědělských podniků, s upevňováním organizace práce a řízení a s vývojem profesí. Na základě slučování a vstupu podniků do kooperačních a integračních seskupení se objevily značné rozdíly v pracovních drahách mezi DP a THP, zvláště při celkovém množství organizačních přesunů různé kvality a kvantity. Proto při analýze sociální mobility pracovníků

DP a THP vzhledem k integraci a kooperaci v zemědělství byly sledovány pracovní a podnikové dráhy těchto pracovníků a především jejich profesní vývoj a specializace.

POSTUP VÝBĚRU PRACOVNÍKŮ DP A THP

Z celkového počtu 2541 trvale činných pracovníků z osmi JZD, která prošla slučovacím a kooperačním změnami, bylo záměrně vybráno 10 % respondentů, tj. 255 pracovníků dělnických i řídicích a administrativních profesí. Z nich téměř polovinu (116 osob) tvořili THP. Dělnických profesí byla z celkového počtu trvale činných pracovníků (2541 osob) vybrána méně než desetina (139 osob), avšak traktoristé, kombajnérů, řidičů, závozníků byla vybrána asi pětina, pracovníků dílen a řemeslníků více než desetina, pracovníků stavebních čt a přidružené výroby téměř desetina a THP téměř třetina z trvale činných pracovníků příslušné kategorie.

Tento výběrový postup umožnil podrobnější prozkoumání pracovní dráhy a srovnání s dělnickými profesemi.

Vybrané DP se skládaly:

- z traktoristů, řidičů, závozníků, kombajnérů (44,6 %)
- z pracovníků dílen a řemeslníků (19,4 %)
- z pracovníků stavebních čt a přidružené výroby (12,2 %)
- z ošetřovatelů dojníc (9,4 %)
- z pracovníků rostlinné výroby (8,6 %)

Vybraní THP se skládali:

- z vedoucích pracovníků rostlinné výroby (18,1 %)
- z vedoucích pracovníků mechanizace (12,1 %)
- z pracovníků nevýrobních úseků (11,2 %)
- z vedoucích pracovníků živočišné výroby (10,3 %)
- z vedoucích nejvyšší organizační úrovně v podniku (9,4 %)

CHARAKTERISTIKA DP A THP PODLE POHLAVÍ, VĚKU A KVALIFIKACE

V souboru DP (dáno naší preferencí tzv. „mužských profesí“) i v souboru THP výrazně převládali muži (žen nebyla ani pětina). Věková struktura byla poněkud příznivější u THP. Nejvíce se odlišovaly oba soubory z hlediska kvalifikace: DP měli nejvíce vyučených (52,5 %) a se základním vzděláním (22,3 %) na rozdíl od THP, kde bylo nejvíce pracovníků se středškolským vzděláním (53,0 %) a s různými kvalifikačními kurzy (16,4 %).

CELKOVÁ PRACOVNÍ DRÁHA DOTAZOVANÝCH DP A THP

DP i THP začínali svou pracovní dráhu především v zemědělství, hlavně v socialistickém. Měli rozdílné první povolání a počet míst v celkové pracovní dráze. Původní (první) povolání u THP a DP jsou uváděny v následujícím pořadí:

THP		DP	
soukromý rolník	34,5 %	manuální pracovník	
řídicí pracovník		v soc. zemědělství	41,7 %
v soc. zemědělství	22,4 %	soukromý rolník	30,2 %
nemanuální pracovník		dělnické povolání	
mimo zemědělství	12,9 %	mimo zemědělství	22,3 %

THP měli v průměru delší pracovní dráhu s větším počtem míst; především začínali pracovat jako soukromě hospodařící rolníci, nebo jako ří-

díci pracovníci v socialistickém zemědělství. DP mají kratší pracovní dráhu s výrazně nižším počtem pracovních míst. Nejčastěji začínali pracovníci DP v manuálních povoláních v socialistickém zemědělství.

	THP	DP
Délka celkové pracovní dráhy	21,9 roku	19,6 roku
Počet míst v celkové pracovní dráze	4,7	3,5

Charakter práce před vstupem do socialistického zemědělství byl u DP i THP zhruba stejný. 39,7 % THP a 39,6 % DP nebylo ekonomicky činných a 37,9 % THP a 43,2 % DP vykonávalo manuální práci v zemědělství. DP ve větším počtu (16,6 %) pracovali manuálně mimo zemědělství, zatímco z THP 9,5 % pracovalo nemanuálně mimo zemědělství a 6,0 % manuálně mimo zemědělství.

Třídně ekonomickým postavením před vstupem do socialistického zemědělství byli pracovníci DP (36,7 %) i THP (37,1 %) nejčastěji soukromými rolníky; další nejčetnější zastoupení DP bylo v dělnických povoláních (20,1 %), zatímco THP (16,4 %) v kategorii zaměstnanců.

Před vstupem do socialistického zemědělství vykonávali DP prakticky jenom manuální práci, hlavně v zemědělství, THP také nemanuální práci, a to řídicí a mimo zemědělství.

DRÁHA V SOCIALISTICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ U PRACOVNÍKŮ DP A THP (TAB. I)

Dráhu v socialistickém zemědělství měli THP, a to časově i počtem zastávaných míst, o něco delší než DP (12,4 let proti 13,8 let a 2,5 míst proti 3,4 míst). Většina DP a převážná většina THP pracovala v socialistickém zemědělství déle než osm let.

I. Základní charakteristiky dráhy v socialistickém zemědělství u THP a DP — Basic characteristics of the careers of technical-economic workers and workers of manual professions in socialist agriculture

Charakteristiky	THP	DP
Ø délka dráhy v soc. zemědělství	13,8 let	12,4 let
Ø počet míst v dráze v soc. zemědělství	3,4	2,5
Nejčastěji zastoupené kategorie délky dráhy	1. do 20 let 2. nad 20 let 3. do 12 let	1. do 20 let 2. do 5 let 3. do 12 let
Počty míst v dráze	1. 3 místa 2. 2 místa 3. 4 místa	1. 2 místa 2. 3 místa 3. 1 místo
Ø délka 1 místa v dráze	4,1 let	5,0 let

Mobilnější co do počtu zastávaných míst byli THP, při větším obratu na jednom místě v socialistickém zemědělství než DP (4,1 let proti 5,0 let).

V pracovní dráze v socialistickém zemědělství byly rozdíly mezi THP a DP také z hlediska, profesionálního zaměření. Pracovníci DP začínali dráhu v socialistickém zemědělství v dělnických povoláních (v profesní kategorizaci převládají traktoristé, opraváři, řemeslníci v dílnách, manuální pracovníci v RV).

Skoro dvě třetiny THP začínaly pracovat v socialistickém zemědělství ve funkcích na různých stupních řízení (nejčastěji jako agronomové a ostatní vedoucí v RV), třetina vedoucích měla své první místo v dělnických povoláních socialistického zemědělství (nejčastěji jako traktoristé).

Mezi DP a THP byl tedy v průběhu pracovní dráhy v socialistickém zemědělství značný rozdíl. Dotazovaní DP začínali pracovní dráhu v socialistickém zemědělství na téže úrovni, na jaké pracují nyní, kdežto THP většinou prošli vzestupnou pracovní drahou. U DP je z hlediska počtu profesí pracovní dráha nejčastěji monoprofesní, nebo dvouprofesní. THP vystřídal během dráhy v socialistickém zemědělství nejčastěji tři a více profesí. Většina DP (přes 90 %) nevykonávala nikdy řídicí práci, kdežto přes 60 % THP nikdy nevykonávalo manuální práci.

PODNIKOVÁ PRACOVNÍ DRÁHA U PRACOVNÍKŮ OBOU SOUBORŮ

Pracovníci DP (83,5 %) častěji než THP (75,1 %) pracovali po celou dobu své pracovní dráhy v socialistickém zemědělství ve stejném podniku. Bezprostředně před vstupem do podniku více než třetina DP (38,8 %) a čtvrtina THP (25 %) nebyla ekonomicky činná; mezi nimi je zahrnut značný podíl pracovníků, kteří hned po vyučení nebo ukončení školní docházky vstupovali do nynějšího podniku. Dotazovaní DP vůbec nevykonávali před vstupem do podniku řídicí práci (na rozdíl od 22,4 % THP) a častěji pracovali manuálně jak v zemědělství, tak i mimo něj. Výrazně více THP (12,1 %) než DP (2,2 %) pracovalo kromě nynějšího podniku v jiných zemědělských podnicích.

Charakteristiky podnikové dráhy nebyly u obou skupin pracovníků příliš odlišné (tab. II).

Průměrná délka pracovní dráhy v podniku je zhruba stejná u DP a THP. Přitom nejvíce dotazovaných pracovalo 16 a více let v podniku, a to 38,1 % DP a 36,2 % THP.

Podíl délky v podniku k celkové délce pracovní dráhy v socialistickém zemědělství je u THP 0,87 % a u DP 0,91 %; to znamená, že největší část DP (82,7 %) a THP (okolo 75 %) měla totožnou pracovní dráhu v podniku i v socialistickém zemědělství nebo alespoň převážnou část dráhy v socialistickém zemědělství působila v nynějším podniku.

THP zastávali v průměru větší počet míst v podnikové dráze (2,9 míst) proti DP (2,3 míst).

STRUKTURÁLNÍ ZMĚNY V DŮSLEDKU SLOUČENÍ, KOOPERACE A INTEGRACE

Nejvíce pracovníků z obou souborů (48,9 % DP a 53,4 % THP) začalo pracovat v provozech kooperace nebo sloučení v r. 1974, u další podstatné části pracovníků (41,7 % DP a 38,8 % THP) nastaly strukturální

II. Základní charakteristiky podnikové pracovní dráhy u pracovníků THP a DP obou souborů — Basic characteristics of the enterprise working careers of technical-economic workers and workers of manual professions in both sets

Charakteristiky	THP	DP
Ø délka prac. dráhy v podniku	11,8 let	11,7 let
Nejčastěji zastoupené délky podnikové dráhy	1. 16 a více let 2. do 16 let 3. do 12 let	1. 16 a více let 2. do 5 let 3. do 12 let
Podíl délky dráhy v podniku k celkové pracovní dráze	0,87	0,94
Ø počet míst v pracovní dráze v podniku	2,9 míst	2,3 míst
Nejčtenější počty míst v podniku	1. 2 místa 2. 3 místa	1. 2 místa 2. 1 místo
Podíl počtu míst v podniku z celkového počtu míst v dráze v soc. zemědělství	0,87	0,91
Změna profesí v dráze	1. vzestup — měnili prof. 2. zastával pouze 1 místo 3. vzestup bez změny profese	1. tatáž profese při více místech 2. 2 profese 3. zastávali pouze 1 místo

změny dané kooperací a slučováním podniků během r. 1973. Malá část pracovníků (9,4 % DP a 7,8 % THP) prošla těmito změnami před r. 1973. Před sloučením nebo kooperačními a integračními procesy vykonávala většina dotazovaných, a to 93,5 % DP a 86,2 % THP zemědělskou práci v některém ze sloučených (kooperujících) podniků.

Nejčastější profesí DP byli traktoristé, řidiči a kombajnéri a řemeslníci v dílnách; THP pracovali převážně v řídicích funkcích, jako kvalifikovaní odborníci nebo administrativní pracovníci. Pouze 6,9 % THP pracovalo před strukturálními změnami v dělnických profesích.

Po strukturálních změnách v důsledku kooperačních a integračních procesů již většina DP a převážná část THP pracovala v některém ze slučujících se nebo do kooperace vstupujících podniků. Polovina THP pracovala v podniku, který byl nositelem těchto změn, a to hlavně v řídicích funkcích na vyšších organizačních úrovních.

Po strukturálních změnách (tab. III) přecházeli hlavně THP často do jiných provozů, především do hlavních společných provozů, zatímco pracovníci DP mnohem častěji zůstávali ve stejných provozech jako před tím. Při těchto přesunech vedoucí pracovníci zůstávali buď na téže organizační úrovni (39,6 %), nebo prodělávali organizační vzestup (31,9 %) či sestup (22,4 %). Téměř polovina THP změnila profesní náplň, další polovina si sice uchovala původní profesi, ale s rozšířenou nebo zúženou

III. Pracovní místo dotazovaných po strukturálních změnách v důsledku sloučení, kooperace a integrace — Ranks of the workers questioned after the structural changes resulting from merging, cooperation and integration

Pracovní místo	v %	
	DP	THP
V hlavním sloučeném nebo kooperovaném provozu	43,9	60,3
V nekooperovaném provozu	52,2	25,9
— ve stejném jako před tím	33,1	18,1
— v jiném než před tím	19,1	7,8

pracovní náplní. U pracovníků DP se původní profese, kterou v podniku zastávali před strukturálními změnami, většinou nezměnila.

Subjektivní názor na změny v profesi je u obou typů pracovníků značně odlišný (tab. IV). Většina DP soudí, že jejich profese je stejná

IV. Subjektivní posouzení změn v profesi u pracovníků DP a THP — Subjective estimation of the changes as to professions in the workers of manual professions and technical-economic workers

Subjektivní posouzení změn v profesi	v %	
	DP	THP
Profese je stejná jako dosud	83,7	54,3
— bez změny pracovní náplně	56,1	5,2
— má rozšířenou pracovní náplň	12,9	36,2
— má zúženou pracovní náplň	13,7	12,9
Došlo ke změně profese	16,6	42,2
Došlo ke kombinaci s jinou profesí	0,7	1,7

jako před slučováním (kooperací) a z toho více než polovině (56,1 %) se nezměnila pracovní náplň. 16,6 % DP změnilo vlivem strukturálních změn profesi. Více než polovina THP (54,3 %) má sice stejnou profesi, z toho ale pouze 5,2 % nemá změněnou náplň, kdežto většina z nich (36,2 %) se pracovní náplň rozšířila. Vysoké procento (42,2) THP změnilo v důsledku slučovacích a kooperačních změn svou profesi. Pro přesuny THP v důsledku strukturálních přeměn (tab. V) bylo velmi často charakteristické zachování typu pracovního místa, i když fakticky šlo o přesun mezi organizačními úrovněmi. Sem patří přesuny především mezi místy hlavních podnikových vedoucích, vedoucích výrobních středisek, administrativních pracovníků, kvalifikovaných odborníků a vedoucích na nižších organizačních úrovních.

Ve vzestupném směru byly nejčastější přesuny z dělnických profesí

V. Přechody THP v zemědělském podniku v důsledku slučování, kooperace a integrace — Changes of ranks of technical-economic workers in an agricultural enterprise due to merging, cooperation and integration

Směr přechodu

Před slučováním, kooperací a integrací	V důsledku slučování, kooperace a integrace							
	A	B	C	D	E	F	G	H
			(v % N = = 116 THP)					
A předseda JZD	4,31	3,49	1,72	0,86	0,86			
B hlavní podnikový vedoucí		12,06	12,06		3,44	0,86		
C vedoucí výrobních středisek		2,58	7,75	0,86	0,86	1,72		
D kvalifikovaní odborníci bez			2,58	0,86				
E podřízených				0,86	5,17	0,86		
F vedoucí nižší organizační úrovně			0,86	0,86	1,72	6,03	0,86	
G řadoví pracov. v administrativě							6,89	
H dělnické profese			0,86		0,86	7,75		
NEZEM. mimo zemědělství			0,86	0,86	2,58	1,72	2,58	

na řídicí funkce na nižších organizačních úrovních. Mezi sestupné pohyby THP patřily hlavně přesuny hlavních podnikových vedoucích na místa vedoucích výrobních středisek a předsedů JZD na místa kvalifikovaných odborníků.

SROVNÁNÍ TYPŮ MEZI PRVNÍM A POSLEDNÍM MÍSTEM
V SOCIALISTICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ A MEZI MÍSTEM PŘED A PO
KOOPERAČNÍCH ZMĚNÁCH (TAB. VI A VII)

Celková pracovní dráha THP v socialistickém zemědělství má vzestupnou tendenci. Co se týče vztahu mezi prvním a posledním místem v pracovní dráze v socialistickém zemědělství, největší počet THP prošel vzestupnou dráhou, kdežto pracovní dráha mezi posledním místem před kooperací a pracovním místem po kooperaci je u THP na stejné úrovni nebo vykazuje sestupnou tendenci. Nejčastější typ změn mezi prvním a posledním místem v socialistickém zemědělství je u THP posun se vzestupnou tendencí z dělnických profesí (H) na pracovní místa vedoucích středisek (C) nebo nižších vedoucích pracovníků (F). Další častý typ změny je vzestup z pracovních míst vedoucích středisek (C) na pracovní místa hlavních vedoucích (B).

Při přechodu do kooperačních sdružení nejvíce THP zůstalo na stejné

VI. Typy přechodů THP v socialistickém zemědělství mezi prvním a nynějším pracovním místem — Types of changes of ranks in technical-economic workers in social agriculture between the first and present post

Typ přechodu:	nejčastější 12–10×	středně častý 7–4×	ojedinělý 3–1×
Vzestup k vyšší organizační úrovni 66 THP = 36,89%	HC (12×) HF (12×)	CB (7×) HE (6×) HB (5×) FE (5×) FC (4×)	DC (3×) ED (1×) BA (2×) GC (1×) FB (2×) GE (1×) CA (1×) HA (1×) EB (1×) HD (1×) HF (1×)
Na stejné organizační úrovni 30 THP = 25,86%	GG (10×)	CC (5×) BB (4×) EE (4×)	FF (3×) AA (2×) DD (2×)
Sestup k nižší organizační úrovni 20 THP = 17,24%		BC (6×)	AE (3×) AB (2×) CF (2×) EG (1×) OB (1×) BE (1×) AC (1×) BF (1×) AD (1×) EF (1×)
116 THP = 100 %	34 THP = 29,31%	46 THP = 39,65%	36 THP = 31,03%

VII. Typy přechodů THP v zemědělském podniku v důsledku slučování kooperace a integrace — Types of changes of ranks in technical-economic workers in an agricultural enterprise due to merging, cooperation and integration

Typ přechodu:	nejčastější 14–8×	středně častý 7–4×	ojedinělý 3–1×
Na stejné organizační úrovni 50 THP = 43,10 %	BB (14×) CC (9×) GG (8×)	FF (7×) EE (6×) AA (5×)	DD (1×)
Sestup k nižší organizační úrovni 34 THP = 29,31 %	BC (14×)	AB (4×) BE (4×)	AC (2×) BF (1×) CF (2×) CD (1×) DE (2×) CE (1×) AD (1×) EF (1×) AE (1×) FC (1×)
Vzestup k vyšší organizační úrovni 32 THP = 27,57 %	HF (9×)		CB (3×) FB (1×) NEZ : E (3×) DC (3×) HC (1×) NEZ : G (3×) FE (2×) HE (1×) NEZ : F (2×) ED (1×) NEZ : C (1×) FC (1×) NEZ : D (1×)
116 THP = 100 %	54 THP = 46,55 %	26 THP = 22,41 %	36 THP = 3,04 %

pracovní úrovni, nebo sestupovali z pracovních míst hlavních vedoucích (B) na pracovní místa vedoucích střediskové úrovně (C). U všech THP bylo pracovní místo po kooperaci a poslední pracovní místo totožné.

PRACOVNÍ DRÁHY V PROVOZECH KOOPERACE

Dráha DP a THP ve sloučených a do kooperačních a integračních seskupení vstupujících podnicích měla různé varianty podle toho, zda dotazovaní zůstávali pracovat v původních provozech, nebo přecházeli do společných kooperovaných provozů. Nepatrná část DP (2,9 %) a THP (0,9 %) pracovala stále v provozech původních JZD, 5,7 % DP a 4,3 % THP pracovali v provozech původních JZD (I) a v provozech sloučených JZD (II). Třetina DP (32,4 %) i THP (32,8 %) prošla provozy I a II i společnými kooperovanými provozy (III). Téměř polovina pracovníků – 47,4 % THP a o něco více DP (53,2 %) – prošla provozy (II) a (III). Pouze ve společných kooperovaných provozech (III) pracovalo 14,7 % THP a jen ojediněle DP 4,3 %.

ZÁVĚR

Celkový průběh pracovních drah pracovníků v zemědělství je úzce spjat s vývojem socialistických zemědělských podniků, s etapami budování socialistické zemědělské výroby. Se změnou charakteru zemědělské práce, s přechodem ke specializovaným činnostem se formují i individuální dráhy profesních kategorií a ovlivňují vývoj profesní struktury.

Výsledky získané sledováním pracovních drah pracovníků v zemědělství lze uplatnit při plánovitém řízení sociálních procesů v zemědělství z hlediska politiky pracovních sil, zvláště při modelování zemědělských profesí a při zlepšování podmínek zemědělské práce. Mají význam pro další sledování sociálních stránek strukturálních přeměn v zemědělství, odstraňování rozdílů profesních kategorií a usměrňování vývoje sociálních skupin v zemědělství na základě sociálního plánování a řízení.

Došlo dne 8. 10. 1975

PŘIKRYLOVÁ A., CHARITONOVÁ V. (Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Praha). *Pracovní a podnikové dráhy pracovníků dělnických profesí a technicko-hospodářských pracovníků při slučování zemědělských podniků*. Sbor. ÚVTIZ-Sociol. zeměd. 12 (1) : 53-62, 1976.

V osmi zemědělských podnicích byl proveden záměrný výběr pracovníků dělnických profesí (DP) a technicko-hospodářských pracovníků (THP) pro sledování a rozbor jejich pracovních drah. DP i THP začínali svou pracovní dráhu především v zemědělství, často jako soukromé hospodářící rolníci. THP měli delší pracovní dráhu, s větším počtem míst než DP. V socialistickém zemědělství THP prošli většinou vzestupnou pracovní dráhou, nejčastěji začínali pracovat na středním stupni řízení, jejich pracovní dráha je častěji víceprofesní. Pracovníci DP začínali většinou pracovat v socialistickém zemědělství v profesích, ve kterých pracují nyní, pracovní dráhu mají nejčastěji monoprofesní. Po strukturálních změnách daných kooperačními a intergračními procesy téměř polovina THP mění svou pracovní náplň, přechází především do hlavních kooperačních provozů, u dalších se pracovní náplň rozšiřuje nebo zužuje, prodělávají organizační vzestup či sestup. U pracovníků DP se původní profese většinou nemění, častěji zůstávají pracovat ve stejných provozech. Celkový průběh pracovních drah je spjat s vývojem socialistických zemědělských podniků, obráží strukturální změny dané kooperačními a integračními procesy v zemědělské výrobě. Výsledky sledování pracovních drah lze uplatnit při plánovitém řízení sociálních procesů v zemědělství, při zlepšování podmínek zemědělské práce a odstraňování rozdílů profesních kategorií; k usměrňování vývoje sociálních skupin v zemědělství na základě sociálního plánování a řízení.

ПРШКРЫЛОВА А., ХАРИТОНОВА В. (Научно-исследовательский институт экономики сельского хозяйства и продовольствия, Прага). *Трудовые и внутрихозяйственные пути работ-*

ников рабочих профессий и административно-технических работников при объединении сельскохозяйственных предприятий. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. zeměd. 12 (1) : 53-62, 1976.

В восьми сельскохозяйственных предприятиях проводился целенаправленный выбор работников рабочих профессий и административно-технического персонала для изучения и анализа их трудовых путей. Работники этих профессий начинали свой трудовой путь прежде всего в сельском хозяйстве, часто как крестьяне-единоличники. Работники административно-технического профиля имели более длинный путь с большим количеством должностей, чем работники рабочих профессий. В социалистическом сельском хозяйстве работники административно-технического персонала в большинстве случаев прошли свой рабочий путь с возрастающей тенденцией, чаще всего они начинали работать на средней ступени управления, и их путь предполагает несколько профессий. Работники рабочего происхождения в большинстве случаев начинали работать в социалистическом сельском хозяйстве по тем профессиям, по которым работают и в настоящее время, их трудовой путь чаще всего монопрофессиональный. После структурных изменений, данных кооперативными и интегральными процессами, почти половина административно-технических работников меняет содержание своей работы, переходит, прежде всего, в главные кооперативные учреждения, у других содержание работы расширяется или сужается, они переживают организационное повышение или понижение. У работников рабочего происхождения первоначальная профессия в большинстве случаев не меняется, чаще всего они остаются работать на тех же местах. Общая кривая трудовых путей связана с развитием социалистических сельскохозяйственных предприятий, отражает структурные изменения, данные кооперативными и интегральными процессами в сельскохозяйственном производстве. Результаты изучения трудовых путей можно применить при планомерном управлении социальными процессами в сельском хозяйстве, при улучшении условий сельскохозяйственного труда и устранении различий в категориях профессий для направления развития социальных групп в сельском хозяйстве на основе социального планирования и управления.

PŘIKRYLOVÁ A., CHARITONOVÁ V. (Forschungsinstitut für Ökonomik der Land- und Nahrungsmittelwirtschaft, Praha). *Arbeits- und Betriebslaufbahnen der Arbeiterprofessionen und technischwirtschaftlichen Angestellten bei der Vereinigung der landwirtschaftlichen Betriebe*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. zeměd. 12 (1) : 53-62, 1976.

In acht landwirtschaftlichen Betrieben wurde eine gezielte Auswahl der Werk tätigen der Arbeiterprofessionen (AP) und der technischwirtschaftlichen Angestellten (TWA) zwecks Untersuchung und Analyse ihrer professionellen Laufbahnen durchgeführt. Beide Gruppen, AP und TWA, begannen ihre Laufbahn meistens in der Landwirtschaft, oft als Privatlandwirte. Die TWA hatten eine längere professionelle Laufbahn mit größerer Anzahl der Arbeitsstellen als die AP. Die TWA haben in der sozialistischen Landwirtschaft meistens eine aufsteigende Laufbahn durchgemacht. Am häufigsten fingen sie an, auf der Mittelstufe der Leitung zu arbeiten. Ihre Laufbahn ist öfters Mehrprofessionell. Die AP fingen in der sozialistischen Landwirtschaft meistens an, in denselben Professionen, in den sie jetzt arbeiten, tätig zu sein. Ihre Laufbahn ist meistens monoprofessionell. Nach den durch die Kooperierungs- und Integrierungsprozesse gegebenen Strukturänderungen ändert fast eine Hälfte der TWA ihren Arbeitsinhalt, geht vor allem in die wichtigsten Kooperationsbetriebe über, bei anderen erfährt der Arbeitsinhalt eine Verbreiterung oder Verengung und sie erfahren einen organisationsbedingten Aufstieg oder Herabsteigen. Bei den AP ändert sich die ursprüngliche Profession meistens nicht, öfters bleiben sie in denselben Produktionsabteilungen. Der Gesamtverlauf der Laufbahnen ist mit der Entwicklung der sozialistischen landwirtschaftlichen Betriebe verknüpft, er spiegelt die strukturellen Änderungen, die durch die Kooperierungs- und Integrierungsprozesse in der landwirtschaftlichen Produktion bedingt sind, ab. Die Ergebnisse der Beobachtung der professionellen Laufbahnen können bei der planmäßigen Leitung der sozialen Prozesse in der Landwirtschaft, bei der Besserung der Bedingungen der landwirtschaftlichen Arbeit und bei Beseitigung der Unterschiede der professionellen Kategorien angewendet werden; ferner zur Beeinflussung der Entwicklung der sozialen Gruppen in der Landwirtschaft auf der Basis der sozialen Planung und Leitung.

Adresa autorů:

Ing. Alena Příkladová, ing. Věra Charitónová, prom. sociolog, Výzkumný ústav ekonomiky zemědělství a výživy, Dlázděná 6, 110 00 Praha 1
